

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

SIMON KUZNETS KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY
OF ECONOMICS

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТИ І НАУКИ

Збірник наукових статей
Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Харків, 10 – 11 листопада, 2016 р.)

CURRENT ISSUES OF EDUCATION AND SCIENCE

Collected articles
Materials of III international scientific and practical conference
(November 10 – 11, 2016, Kharkiv, Ukraine)

Харків
”ХОГОКЗ”
2016

УДК [37+001+159.9+61+80+355/359]-021.121:161.221.2(06)
ББК 74(4Укр)я43+70я43+88я43+5я43+80я43+68.68(4Укр)я43
А 43

Рекомендовано Вченою радою
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(протокол № 3 від 31.10.2016 р.)

Редакційна колегія:

Колбіна Т. В. – д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри іноземних мов та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (голова);
Мельник Ю. Б. – д-р філос. з освітніх наук, доц., проф. НА НГУ, Голова Правління ХОГОКЗ (заступник голови);
Дмитренко Т. О. – д-р пед. наук, проф., проф. кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Херсонського державного університету;
Землянська О. В. – д-р психол. наук, проф., проф. кафедри соціології та психології факультету права та масових комунікацій ХНУВС;
Кайдалова Л. Г. – д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри педагогіки та психології Національного фармацевтичного університету;
Курик О. Г. – д-р мед. наук, головний науковий співробітник, завідувач патогістологічним центром, ДУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС, м. Київ;
Медвідь М. М. – д-р економ. наук, старший науковий співробітник, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної гвардії України, НА НГУ;
Нагасв В. М. – д-р пед. наук, проф., директор Харківського наукового центру дидактики менеджмент-освіти;
Олефір В. О. – д-р психол. наук, доц., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Опарін О. А. – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри терапії, ревматології та клінічної фармакології, Харківська медична академія післядипломної освіти;
Опришко В. І. – д-р мед. наук, проф., ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»;
Пономарьова Г. Ф. – д-р пед. наук, проф., академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти, академік Національної академії проблем людини, заслужений працівник народної освіти України, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;
Пелепейченко Л. М. – д-р філол. наук, проф., проф. кафедри філології, перекладу та мовної комунікації НА НГУ;
Плачинда Т. С. – д-р пед. наук, доц., завідувач кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних дисциплін, Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету;
Приходько І. І. – д-р психол. наук, проф., полковник, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, НА НГУ;
Стосва Т. В. – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри педіатрії № 2, Одеський національний медичний університет.

А 43 **Актуальні питання освіти і науки** : зб. наук. ст., матеріали IV міжнар. наук.- практич. конф., 10-11 листоп. 2016 р. / Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Х. : ХОГОКЗ, 2016. – 500 с.

До збірника увійшли кращі статті з теоретичних і практичних питань в освітній та науковій галузі, які подано до участі в IV міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання освіти і науки», Харків, 10-11 листопада 2016 р. Адресований науковцям, викладачам ВНЗ, ад'юнктам, аспірантам, працівникам галузі філософії, філології, педагогіки, психології, медицини, а також широкому колу фахівців.

УДК [37+001+159.9+61+80+355/359]-021.121:161.221.2(06)
ББК 74(4Укр)я43+70я43+88я43+5я43+80я43+68.68(4Укр)я43

© Автори статей, 2016.
ISBN 978-966-97260-7-0 © Харківський національний економічний університет, 2016.
© ХОГОКЗ, оформлення, 2016.

Збірник наукових статей

<i>Дунаєва О. В.</i> Методичні та психологічні особливості викладання біологічних та хімічних дисциплін для студентів-іноземців на нерідній мові	104
<i>Єхалов В. В., Седінкін В. А.</i> Міжнародні стандарти у навчанні прийомом серцево-легеневої реанімації лікарів-інтернів різних спеціальностей	108
<i>Зайка Є. В.</i> Уява як психічний процес: його структура та операційний склад	114
<i>Зеленська Л. М., Тимченко С. В.</i> Професійна комунікація майбутніх авіафахівців	121
<i>Zinchenko S., Stupak Y., Bobkova L.</i> Quality of the ironworks staff potential: about possibilities of adaptation terms reduction for young specialists at the works	125
<i>Зубкова Л. Г., Костяна Т. О.</i> Використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі шляхом підготовки до ліцензійного іспиту КРОК-М	130
<i>Ільченко А. А.</i> Сутність профілактичної роботи в медичній галузі	137
<i>Кайдалова Л. Г., Сабатовська І. С., Альохіна Н. В.</i> Роль психолого-педагогічних навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців фармацевтичного профілю	141
<i>Калюжна Т. Г.</i> Інноваційні процеси в освітньому просторі України	145
<i>Камардаш Н. В.</i> Інновації в освіті: аналіз проблеми в контексті теорії симулякрів	148
<i>Киричок В. А.</i> Особливості організації самостійної роботи студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів	152
<i>Ключка С. І.</i> Інтерактивне навчання в процесі формування креативних якостей студентів екологів	157
<i>Кобринець О. С.</i> Технології роботи з інтерактивною дошкою на уроках іноземної мови у процесі міжкультурної комунікації студентів	161
<i>Кобюк Ю. М.</i> Особливості професійної підготовки майбутніх вчителів в університетах австралії	167
<i>Коваленко О. П.</i> Аналіз викладання природничих дисциплін у авіаційному ВНЗ	170
<i>Коваль А. С.</i> Фізіологічні, психологічні та соціокультурні особливості студентського віку	175
<i>Колбіна Т. В.</i> Гуманітарна освіта в університеті в контексті інноваційної діяльності	181

Любовь Денисенко. Психология педагогической деятельности преподавания математики в медицинском колледже.
В статье рассматриваются особенности педагогической деятельности преподавателя математики в медицинском колледже, указываются психологические аспекты и возможности повышения интереса студентов к предмету.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, познавательная активность, воспитание.

Lubov Denisenko. Psychology of teaching activities of mathematics teaching in medical college.

The article discusses the features of the pedagogical activity of the teacher of mathematics in the College of Medicine, indicate psychological aspects and opportunities to increase student interest in the subject.

Keywords: pedagogical activity, cognitive activity, education.

Стаття надійшла до редакційної колегії 31.10.2016

УДК 378.147:[57 + 54]

© Дунаєва О. В., 2016

Дунаєва Ольга Вікторівна

Харківський національний медичний університет

МЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ТА ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА НЕРІДНІЙ МОВІ

Головною проблемою викладання біологічних та хімічних дисциплін для іноземних студентів є те, що не всі студенти достатньо володіють російською мовою на перших курсах навчання, мають різний ступінь базових знань, важко культурно та соціально адаптуються до умов життя нашого суспільства. Подолання цих проблем можна здійснювати за допомогою інноваційних методичних та психологічних підходів у навчанні, поєднанні учбового та виховного процесів.

Ключові слова: біологія, хімія, іноземні студенти.

Участь вищої школи України в підготовці національних кадрів для інших країн є традиційним компонентом її міжнародної діяльності. Сьогодні, в умовах гострої конкуренції на міжнародній арені освітніх послуг, підвищуються й вимоги до української вищої школи щодо забезпечення високої якості підготовки майбутніх спеціалістів.

Більшість студентів приїздить навчатись до України з Туркменістану, Узбекистану, країн Близького Сходу, Китаю та країн Африканського континенту, тому виникають певні труднощі у

національному аспекті виховання, адаптації та пристосування до українських культурних традицій.

Вищим учбовим закладам в умовах гострої конкуренції необхідно на високому професійному рівні вирішувати наступні завдання:

- визначення необхідного об'єму учбового матеріалу за дисциплінами, що викладаються;
- пошук оптимальних, науково обґрунтованих, бажано нестандартних форм та методів навчання природничих дисциплін;
- поєднання навчання та виховання, як під час проведення аудиторних занять, так і поза аудиторних заняттях, різних заходів, у гуртожитку і так далі.

При викладанні природничих дисциплін дуже багато залежить від комунікативної направленості [1]. Бажано і більш ефективно розпочинати заняття з невимушеної бесіди, аналізу попереднього заняття або теми, щоб студент зміг відтворити ланцюг переходу від одного заняття до іншого.

Під час викладення матеріалу, особливо з хімії, не можна давати теми окремо одну від одної, без уяви студентом загальної картини перетворення одних речовин у інші. Викладання хімії або біології українським студентам у вищих учбових закладах в першу чергу ґрунтується на знаннях одержаних у шкільному курсі. Студенти іноземці мають різний рівень знань, який суттєво відрізняється в межах однієї групи студентів. Тому, на жаль, при роботі з іноземними студентами не можна орієнтуватися на хоча б низький, але загальний рівень знань з біології або з хімії в межах однієї групи.

Хімічна та біологічна термінологія дуже важкі для сприйняття студентами-іноземцями. У цьому випадку виникає необхідність пояснення тих або інших хімічних або біологічних процесів англійською мовою. Найбільша складність виникає при поясненні матеріалу китайським та в'єтнамським студентам, тому що вони не володіють навіть англійською мовою, або франкомовним студентам зі Східної Африки. В такому разі заняття краще проводити у вигляді круглого столу, використовувати мультимедійне супроводження лекцій та практичних занять, смарт-дошки, нетрадиційні форми навчання. Тобто вони «не чують», бо не розуміють повністю російської мови, вони «не розмовляють», бо не знають на достатньому рівні російської мови, але вони бачать, і саме цим необхідно скористатися. Якщо у групі є один або більше студентів, які володіють англійською мовою, або краще розуміють російську мову, можна попросити їх продублювати сказане викладачем китайською, в'єтнамською або арабською мовами для студентів з таким мовним бар'єром. Окрім цього можна видати групі студентів невеличке

завдання з теми, яка вивчається, вони обговорив його на рідній мові повинні намагатися дати відповідь російською мовою.

В кожному окремому випадку викладач, виходячи з мети заняття, вирішує якою повинна бути структура лекції або практичного заняття, обирає стиль спілкування, будує внутрішню логіку учбового заняття.

Таким чином можна виділити основні проблемні питання при викладанні природничих дисциплін:

- Викладання здійснюється на нерідній для студентів мові.

- Неоднорідність базової підготовки з окремих біологічних та хімічних дисциплін, яка отримана студентами на Батьківщині та викликана різницею національних освітніх програм.

- Слабка підготовленість з біології та хімії в більшості іноземних студентів у порівнянні з українськими абітурієнтами, які пройшли конкурсний відбір в українські вузи.

- Час, який визначений галузевим стандартом на вивчення основних природничих дисциплін обмежений (невелика кількість год.)

Однією з головних задач викладача при вивченні природничих дисциплін є навчити студента шукати шляхи встановлення логічних асоціацій, це полегшує введення нової лексики, запам'ятовування ізольованих російськомовних хімічних та біологічних термінів та поняття. Викладачу необхідно забезпечити максимальну розумову діяльність студентів на всіх етапах заняття. На початку заняття за допомогою проблемних запитань студент сам повинен зрозуміти та вирішити яка мета заняття, що він вже знає або вміє, виходячи з цієї мети, та що йому потрібно пізнати та вивчити нового [1].

Біологія і хімія є одними з найскладніших дисциплін (серед інших природничо-наукових дисциплін) для іноземних студентів. Біологія, як наука, має величезний фактичний і понятійний матеріал. Крім того, біологія характеризується дисциплінарним різноманіттям, до того ж кожна із дисциплін – ботаніка, зоологія, цитологія, генетика, анатомія, фізіологія та інші мають власну термінологічну мову. Необхідність введення та пояснення базової термінології являє собою основну складність, яка постає перед викладачем. Наявність великої кількості термінів й об'ємних текстів тісно зв'язує біологію з вивченням російської мови. Тому, основним моментом у вивченні біології іноземними студентами є оволодіння ними російською мовою.

Викладачу біології і хімії необхідно звернути увагу на використання адаптованих методичних прийомів, таких як індивідуальна робота з кожним студентом; наявність методичних матеріалів та індивідуальних завдань для студентів з різним рівнем підготовки з біології та хімії, підсилення професійної направленості курсу за рахунок додаткового вивчення питань хімічного або

біологічного профілю. Слід навчати студентів навичкам самостійної роботи з текстом, підручником, за допомогою різних видів аудиторної роботи: виконанням завдань з використанням роздавальних карток, текстових завдань, заповненням таблиць, складанням опорних схем лекційного або практичного матеріалу [2]. В якості завдання для самостійної роботи може пропонуватися складання таблиць порівняльного характеру із систематизацією матеріалу, що вивчається, а також формулювання власних висновків в процесі спостереження об'єктів та явищ живої природи.

Бажано вести постійний контроль відвідування та виконання самостійних завдань, що привчає іноземних студентів до порядку, дисциплінованості та допомагає швидше адаптуватися до навчального процесу [1].

Таким чином, враховуючи вищевикладені методичні та психологічні особливості створення та проведення занять з природничих дисциплін при навчанні на нерідній мові, ми можемо забезпечити високу ефективність навчання і підготовку майбутніх спеціалістів. Перелічені умови та методи навчання природничим дисциплінам на нерідній мові можуть бути екстрапольовані і на інші дисципліни, які викладаються іноземним студентам.

Література

1. Лысенкова А. В. Медико-биологическая направленность преподавания курса общей химии в гомельском медицинском институте / А. В. Лысенкова, В. А. Филиппова, Л. В. Прищепова, Л. В. Чернышева – Витебск : Сб. Медицинское образование XXI века, 2002. – 113 с.

2. Пионова Р. С. Педагогика высшей школы / Р. С. Пионова – Мн. : Университетское, 2002. – 256 с.

Ольга Дунаева. Методические и психологические особенности преподавания биологических и химических дисциплин для иностранных студентов на неродном языке.

Основной проблемой преподавания биологических и химических дисциплин является то, что студенты в достаточной мере не владеют русским языком на первых курсах обучения, имеют разный уровень базовых знаний, тяжело в культурном и социальном плане адаптируются к условиям жизни нашего общества. Решить эти проблемы можно при помощи инновационных методических и психологических подходов в обучении, взаимосвязи учебного и воспитательного процессов.

Ключевые слова: биология, химия, иностранные студенты.

Olga Dunaeva. Methodical and psychological teaching of biology and chemistry for foreign students for foreign language.

The main problem of their teaching of biology and chemistry for foreign students do not have enough level of knowledge of Russian to this phase of training, they have a different degree of basic knowledge of their subjects, and the cultural and social adaptation to the conditions of life of our society. To overcome these problems, we should implement mostly through innovative teaching and psychological approaches in the teaching, combined training and educational process.

Keywords: *biology, chemistry, foreign students.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 31.10.2016

УДК 37.013.83:374.7

© Єхалов В. В., Седінкін В. А., 2016

Єхалов Василь Віталійович,

Седінкін Владислав Анатолійович

Державний заклад

«Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У НАВЧАННІ ПРИЙОМАМ СЕРЦЕВО-ЛЕГЕНЕВОЇ РЕАНІМАЦІЇ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проаналізовано сучасні вимоги до відпрацювання практичних навичок на прикладі навчання прийомом серцево-легеневої реанімації згідно міжнародним стандартам. Обґрунтовано необхідність покрокового оволодіння мануальними навичками лікарями-інтернами, а також проведення постійного моніторингу якості засвоєння практичних навичок на всіх етапах підготовки майбутнього фахівця.

Ключові слова: *лікарі-інтерни, практичні навички, післядипломна освіта.*

Незважаючи на істотний науковий прогрес в наданні допомоги пацієнтам з зупинкою серця, залишаються суттєві відмінності в рівні виживання, які не можна пояснити тільки характеристиками пацієнтів. Щоб збільшити ймовірність отримання пацієнтами з зупинкою серця високоякісної допомоги, заснованої на доказах, навчання реанімаційним заходам повинно проводитися згідно обґрунтованим принципам навчання із застосуванням емпіричних науково-андрагогічних методик впровадження наукових знань в практику [3; 5].

Метою нашого повідомлення є аналіз сучасних вимог до відпрацювання практичних навичок на прикладі навчання прийомом серцево-легеневої реанімації згідно міжнародних стандартів та